
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte

MÄRTS

2024

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- **C-234/22**: Roheline kogukond (eelotsus — õigus tutvuda keskkonnateabega)
- **C-652/22**: Kolin İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret (kohtujuristi ettepanek — hankemenetlus)

Olulisemad EL Kohtu lahendid:

- **C-234/21**: Défense Active des Amateurs d'Armes jt (eelotsus — poolautomaatsete relvade keeld)
- **C-588/21 P**: Public.Resource.Org ja Right to Know vs. komisjon jt (apellatsioonkaebus — õigus tutvuda dokumentidega)
- **C-755/21 P**: Kočner vs. Europol (apellatsioonkaebus — andmete ebaseaduslik töötlemine)
- **C-740/22**: Endemol Shine Finland (eelotsus — süüdimõistvaid kohtuotsuseid puudutavate andmete suuline avaldamine)
- **C-516/22**: komisjon vs. Ühendkuningriik (liikmesriigi kohustuse rikkumine — vahekohtumenetlus)
- **T-743/22**: Mazepin vs. nõukogu (tühistamishagi — piiravad meetmed Venemaa juhtiva ettevõtjaga seotud isiku ja vahetu pereliikme suhtes)
- **C-61/22**: Landeshauptstadt Wiesbaden (eelotsus — sõrmejäljed isikutunnistusel)
- **C-671/22**: Bezirkshauptmannschaft Spittal an der Drau (eelotsus — pinnaveekogu seisund)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-234/22: Roheline kogukond (eelotsus – õigus tutvuda keskkonnateabega)

Euroopa Kohtu otsus, 7. märtsil 2024

SMI on Keskkonnaagentuuri poolt iga-aastaselt läbi viidav valikuuring, mille eesmärk on anda ülevaade Eesti metsadest, seal esinevatest muutustest ja raietegevusest. Mitu Eesti keskkonnaorganisatsiooni pöördusid kohtusse ja nõudsid SMI läbiviimiseks vajalike püsiproovitükkide asukoha andmete avaldamist. Tallinna Halduskohus esitas Euroopa Kohtule sellega seoses eelotsusetaotluse, milles küsis, kuidas tõlgendada keskkonnateabe direktiivi (2003/4/EÜ) sätteid. Täpsemalt soovis halduskohus teada, kas SMI püsiproovitükkide asukoha andmed on keskkonnateave ja kas sellisele teabele juurdepääsu võib direktiivi alusel piirata.

Euroopa Kohus leidis esmalt, et nii SMI koostamisel kasutatavate püsiproovitükkide asukoha koordinaadid kui ka nendelt proovitükkidelt pärinevad andmed on keskkonnateave. Sellise keskkonnateabega tutvumise õigust võivad liikmesriigid erandina siiski piirata keskkonnateabe direktiivis sätestatud juhtudel. Seetõttu analüüsis Euroopa Kohus, kas juurdepääsu sellisele teabele saab piirata, sest a) tegemist on koostamisel olevate materjalide ja lõpetamata dokumentide või andmetega; b) teabe avalikustamine võib kahjustada riigiasutuste töö konfidentsiaalsust; c) teabe avaldamine võib kahjustada riigi rahvusvahelisi suhteid; d) teabe avaldamine võib kahjustada keskkonnakaitset.

Euroopa Kohus leidis, et püsiproovitükkide asukoha koordinaadid ei ole koostamisel olevad materjalid või lõpetamata dokumendid või andmed ega ka keskkonnateave, mille avalikustamine võib kahjustada riigiasutuste nõupidamise konfidentsiaalsust. Seetõttu ei saa käesoleval juhul nendele eranditele tugineda.

Seejärel kinnitas Euroopa Kohus, et keskkonnateabe taotluse võib jätta rahuldamata, kui avalikustamine võib kahjustada Eesti rahvusvahelisi suhteid. Selle erandi kohaldamiseks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasjas siiski kontrollima, **kas SMI püsiproovitükkide asukoha koordinaatide avalikustamisel on Eestile piisavalt konkreetsed ja ettenähtavad ebasoodsad tagajärjed, mis tegelikult kahjustavad Eesti rahvusvahelist metsanduskoostööd, ning ei ole vaid hüpoteetilised.**

Samuti kinnitas Euroopa Kohus, et keskkonnateabe taotluse võib jätta rahuldamata, kui teabe avalikustamine kahjustaks Eesti keskkonnakaitset. Selle erandi kohaldamiseks tuleb siiski tuvastada, **et teabe avalikustamine võib konkreetselt ja tegelikult kahjustada direktiiviga kaitstud keskkonnakaitsealisi huve, kusjuures kahjustamise riski peab saama mõistlikult ette näha ja see ei tohi olla ainult hüpoteetiline.**

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-652/22: Kolin İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret (kohtujuristi ettepanek – hankemenetlus)

Kohtujuristi ettepanek, 7. märtsil 2024

Horvaatia riigihangete järelevalveasutus tunnistas kehtetuks võrgustiku sektori hankija esmase hankelepingu sõlmimise otsuse. Pakkumusi uuesti läbi vaadates palus hankija esitada samal pakkujal, kellega oli sõlmitud kehtetuks tunnistatud hankeping, uusi ja täiendavaid dokumente, mida algses pakkumuses ei olnud esitatud ning mis sisaldasid asjaolusid, mida algses pakkumuses ei olnud märgitud. Seejärel otsustas hankija esitatud uusi asjaolusid arvestades sõlmida hankelepingu sama pakkujaga. Selle otsuse peale esitati taas vaidlustus, milles seati kahtluse alla pakkumuse läbivaatamise ja hindamise õiguspärasus. Horvaatia kohus küsis Euroopa Kohtult, kas sellises olukorras saab võrgustiku sektori hankija võtta arvesse dokumente, mille pakkuja esitab esimest korda alles pärast seda, kui pakkumuste esitamise tähtaeg on möödunud, ja mis ei sisaldunud algses pakkumuses ning milles on nimetatud asjaolusid, mida pakkuja algses pakkumuses ei märkinud.

Kuna pakkuja pärines kolmandast riigist, esitas Euroopa Kohus menetluses osalejatele täiendava küsimuse: kas ettevõtjatel, mis on asutatud kolmandates riikides, millega EL ei ole sõlminud riigihankeid käsitlevat rahvusvahelist lepingut, on õigus osaleda riigihankelepingute sõlmimise menetlustes EL-is? Kui see on nii, siis kas liikmesriik saab määrata tingimused, mille korral need ettevõtjad seda teha saavad, või on see üksnes EL-i otsustada?

Kohtujurist vastas kõigepealt täiendavatele küsimustele, kuna nendele antavast vastusest sõltub eelotsusetaotluse vastuvõetavus. Kohtujurist leidis, et nii direktiivi 2014/25 (milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid) grammatilisest kui ka süstemaatilise tõlgendamise põhjal saab järeldada, et **lepinguga hõlmamata kolmandate riikide ettevõtjad ei kuulu direktiivi isikulisse kohaldamisalasse**. Kuna kaebajal ei ole õigust osaleda direktiivi 2014/25 kohaldamisalas oleva hankelepingu sõlmimise menetluses, ei saa ta seega tugineda selle direktiivi sätetele liikmesriigi kohtus. Seetõttu ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtujuristi hinnangul saada vastust nende sätete tõlgendamist puudutavale eelotsusetaotlusele, sest vastus, mille Euroopa Kohus annaks, ei oleks siduv.

Siiski leidis kohtujurist, et – kui on võimalik väita, et selliste ettevõtjate osalemine hankemenetluses on liikmesriikide otsustada – need ettevõtjad võivad tugineda riigisisese õigusest tulenevatele õigustele, isegi kui liidu õiguse sätete ülevõtmiseks on vastu võetud riigisisese meetmed. See aga sõltub sellest, kas selline hankemenetlus on liidu ainupädevuses või jagatud pädevuses.

Kohtujuristi hinnangul on hankelepingu sõlmimisel nii sisemine kui ka väline mõõde. Nimelt **kuuluvad liikmesriikide vahelised hankepingud, mida reguleerib direktiiv 2014/25, jagatud pädevusse**, sest liidusisene mõõde kuulub siseturu kohaldamisalasse. Seevastu **hankelepingu sõlmimise väline mõõde kuulub liidu ainupädevusse**, sest seda reguleeritakse ühise kaubanduspoliitika kaudu. Seega võib liikmesriik selles valdkonnas võtta meetmeid üksnes erandkorras, kui liit

ei ole tegutsenud, ning tingimusel, et nende meetmete jaoks on objektiivne vajadus, liikmesriik on teavitanud liitu oma kavatsusest ja viimane ei esita vastuväiteid.

Kuigi käesoleval juhul ei ole EL teostanud oma ainupädevust, et määrata kindlaks, kas lepinguga hõlmamata kolmandate riikide ettevõtjad võivad sellistes menetlustes osaleda, ei saa liikmesriigid tugineda sellele asjaolule, et saada tagasi pädevus selles valdkonnas tegutsemiseks. Kuna eelotsuse küsimused puudutavad EL-i ainupädevust, ei saa liikmesriigid ühepoolset otsustada laiendada asjassepuutuvate liidu eeskirjade kohaldamisala. Kuna kõik eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad direktiivi 2014/25 tõlgendamist, aga seda direktiivi ei saa kohtujuristi hinnangul kohaldada, **tuleb eelotsusetaotlus tervikuna tunnistada vastuvõetamatuks.**

Kui Euroopa Kohus peaks siiski leidma, et eelotsusetaotlus on vastuvõetav, arvab kohtujurist, et direktiiviga 2014/25 on vastuolus see, kui hankija nõuab pakkuvalt uusi dokumente tema tehnilise ja kutsealase suutlikkuse kohta viitega töödele, mida ei ole esialgses pakkumuses nimetatud, olukorras, kus esialgne lepingu sõlmimise otsus on tunnistatud kehtetuks ja asi on tagasi saadetud uueks hindamiseks. Võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtted välistavad igasugused läbirääkimised hankija ja pakkuja vahel hankelepingu sõlmimise menetluse raames. Kui pakkumus on esitatud, ei või seda muuta ei pakkuja ega hankija nõudel.

Kohtujuristi ettepanek ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Kohtujuristi ettepanek on kättesaadav [siit](#).

Olulisemad EL Kohtu lahendid:

**C-234/21: Défense Active des Amateurs d'Armes jt
(eelotsus – poolautomaatsete relvade keeld)**

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 5. märtsil 2024

Belgias võeti 2019. aastal vastu seadus, millega sisuliselt keelati kõik enne 13. juunit 2017 soetatud poolautomaatsed tulirelvad, mis on ümber ehitatud paukpadrunite, ärritavate või muude toimeainete või pürotehnilise laskemoona tulistamiseks või saluudiks kasutatavateks või akustilisteks relvadeks, ilma et relvaomanikele oleks ette nähtud üleminekusätet. *De facto* tähendas see selliste relvaomanike puhul relvade sundvõõrandamist ning tekkis küsimus omandiõiguse riive ning õiguspärase ootuse kaitse rikkumise kohta. Belgia konstitutsioonikohus tuvastas, et kohustus sellised relvad keelata tugineb direktiivi 91/4777 (relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta; direktiiviga 2017/853 muudetud redaktsioonis) sättel, mis ei luba liikmesriikidel sellistele relvadele ette näha üleminekukorda (nn klass A.9 relvad). Euroopa Kohtul tuli otsustada, kas see säte on vastuolus õiguspärase ootuse ning omandiõiguse kaitse põhimõtetega.

Euroopa Kohus märkis esmalt, et direktiiv 91/4777 lubab liikmesriikidel muu hulgas „otsustada, kinnitada, uuendada või pikendada A-klassi punktide 6–8 alla liigituvate tulirelvade lube, mis olid seaduslikult omandatud ja registreeritud enne 13. juunit 2017“. Kuigi sellist üleminekusätet ei ole sõnaselgelt ette nähtud klassi A.9 relvade suhtes, siis tuleb kontrollida, kas ka klass A.9 suhtes saab kohaldada seda üleminekukorda. Kohus märkis, et klassi A.9 sõnastuse kohaselt on sinna liigitatud „kõik sellesse klassi kuuluvad tulirelvad“ pärast nende ümberehitamist paukpadrunite, ärritavate või muude toimeainete või pürotehnilise laskemoona tulistamiseks või saluudiks kasutatavateks või akustilisteks relvadeks. Järelikult on klassi A.9 kuulumise esmane tingimus, et tegemist on A-klassi, sh klassi A.6–A.8 kuuluva relvaga, ning teine tingimus, et tegemist on ümberehitatud relvaga. See näib kinnitavat asjaolu, et kuigi tegemist on ümberehitatud relvaga, kuulub see endiselt ka klassi A.6–A.8.

Kohtu hinnangul ei esine ka muid asjaolusid, miks ei saaks klassis A.9 märgitud ümberehitatud relvadele kohaldada samu üleminekusähte, mis klassi A.6–A.8 kuuluvatele relvadele. Direktiivi 91/4777 eesmärk on tagada avalik julgeolek ning siseturu tõrgeteta toimimine. Neid eesmärke ei kahjusta kuidagi see, kui ka ümberehitatud relvade puhul saab kinnitada, uuendada või pikendada lube, kui see relv oli omandatud enne 13. juunit 2017, eriti arvestades, et klassi A.6–A.8 kuuluvad relvad kujutavad endast otsest ohtu, kuid ümberehitatud relvad vaid potentsiaalset ohtu. **Järelikult tuleb direktiivi 91/4777 tõlgendada selliselt, et see lubab liikmesriikidel kasutada üleminekusähte kõigi klassidesse A.6–A.8 kuuluvate poolautomaatsete tulirelvade puhul, sealhulgas ka selliste puhul, mis samaaegselt kuuluvad klassi A.9.** Seega on eeldus, millel eelotsusetaotlus põhineb, väär, samuti ei ilmne asjaolusid, mis võiks mõjutada selle direktiivi kehtivust õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte ning omandiõiguse põhimõtte seisukohast.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-588/21 P: Public.Resource.Org ja Right to Know vs. komisjon jt (apellatsioonkaebus – õigus tutvuda dokumentidega)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 5. märtsil 2024

Kaks mittetulundusühingut esitasid Euroopa Komisjonile taotluse, et tutvuda nelja harmoniseeritud standardiga, mis puudutavad mänguasjade ohutust. Komisjon keeldus, väites, et ükski ülekaalukas avalik huvi ei õigusta taotletud harmoniseeritud standardite avalikustamist. Lisaks võib avalikustamine kahjustada konkreetse füüsilise isiku ärihuve, sealhulgas intellektuaalomandit. Üldkohus leidis samuti, et tegemist ei ole teabega, millele peab kõigil isikutel olema vaba ligipääs. Apellatsioonkaebuses palusid kaebajad tühistada Üldkohtu otsus ja näha ette, et taotletud harmoniseeritud standarditega tuleb võimaldada tutvuda.

Euroopa Kohus analüüsis esmalt väidet, et puudub ülekaalukas üldine huvi, mis õigustaks standardite avalikustamist. Kohus meenutas, et EL põhiõiguste harta artiklist 42 tuleneb liidu kodanikele õigus tutvuda liidu organite ja asutuste dokumentidega. Lisaks tuleneb sellel õigusel põhinevast määrusest 1049/2001 (üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele), et juurdepääs dokumentidele peab olema võimalikult laiaulatuslik ning kehtestatud eeskirjad peavad tagama selle õiguse võimalikult hõlpsa kasutamise. Kuigi selle õiguse kasutamisele on seatud piirang juhuks, kui dokumentide avalikustamine võib kahjustada mõne isiku ärihuve, sealhulgas intellektuaalomandit, siis ei tohi seda erandit kasutada, kui avalikustamine teenib ülekaalukat üldist huvi.

Kohus on juba leidnud, et harmoniseeritud standard, mis on vastu võetud direktiivi alusel ja mis on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas, on oma õiguslike tagajärgede tõttu liidu õiguse osa. Komisjonil on lai pädevus otsustada, kas avaldada harmoniseeritud standard Euroopa Liidu Teatajas või mitte. Praegusel juhul eeldatakse direktiivi kohaselt, et kõik taotletud standardid on sellised, mille puhul eeldatakse, et tooted on nendega vastavuses. Järelikult on need standardid liidu õiguse osa. Isikutel peab olema võimalik liidu õigusega vabalt tutvuda, et teada oma õigusi ja kohustusi, ning et nad saaksid kontrollida, kas õigusnormides sätestatud eeskirjade adressaadid neid sätteid järgivad. **Võttes arvesse ka hartas ning aluslepingus kehtestatud läbipaistvuse ning avatuse põhimõtet, asus kohus seisukohale, et harmoniseeritud standardite avalikustamist õigustab ülekaalukas üldine huvi.** Euroopa Kohus tühistas seega Üldkohtu otsuse.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-755/21 P: Kočner vs. Europol (apellatsioonkaebus – andmete ebaseaduslik töötlemine)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 5. märtsil 2024

Slovakkia ametiasutused uurisid ajakirjaniku ja tema kihlatu mõrva, mille raames tehti koostööd Europoliga. Europol abistas Slovakkia ametiasutusi kaebaja mobiiltelefoni ja mälupulga andmetest väljavõtteid tehes. Andmed lekkisid Slovakkia ajakirjandusväljaannetele. Avaldati mobiiltelefoni intiimset laadi vestluste väljavõtteid ning kaebaja seostati maffiaga. Kaebaja väitis, et sellega on Europol kahjustanud tema au ja ametialast mainet, õigust era- ja perekonnaelu austamisele ning õigust edastatavate sõnumite saladusele. Üldkohus ei rahuldanud kaebaja nõudeid peamiselt seetõttu, et ei leidnud otsest põhjuslikku seost Europolitegevusega. Kaebaja esitas apellatsioonkaebuse Euroopa Kohtule.

Euroopa Kohus analüüsis kõigepealt, kas määrus 2016/794 (mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol)) kehtestab korra, mille järgi Europol ja asjaomane liikmesriik vastutavad selle määruse alusel solidaarselt kahju eest, mis on tekkinud Europolitegevuse ja vastava liikmesriigi vahelise koostöö raames. Lisaks selgitas Euroopa Kohus, millised tingimused peavad solidaarvastutuse tekkimiseks täidetud olema.

Euroopa Kohus leidis, et **määrus 2016/794 kehtestab Europolitegevuse ja liikmesriigi vahelise solidaarvastutuse korra, kus andmete ebaseadusliku töötlemise käigus tekkis isikule nendevahelise koostöö raames kahju**. Nimelt võib isik sattuda olukorda, kus ta ei saa kindlaks teha, kas talle tekitas kahju Europolitegevuse või temaga koostööd teinud liikmesriigi tegevus ja seetõttu on solidaarvastutuse kord oluline, et tagada isikule täielik kaitse juhul, kui ta peaks sattuma sellisesse olukorda. Vastutuse tekkimise tingimusteks on tõendamine, et kahju tekkis, ja põhjuslik seos sellise tegevuse ja kahju vahel. Kuna tegemist on solidaarvastutusega, siis **piisab sellest, kui see isik tõendab, et talle tekitati kahju andmete ebaseadusliku töötlemisega, ilma et ta peaks lisaks tuvastama, kumb neist kahest üksusest on ebaseadusliku töötlemise eest vastutav**.

Mis puudutab **kahju hüvitamist**, siis märkis Euroopa Kohus, et liidu lepinguvälise vastutuse tekkimiseks peavad olema täidetud teatavad tingimused: isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos kohustuse rikkumise ja kannatanutele tekkinud kahju vahel. Kuna määrus paneb Europolile kohustuse isikuandmeid kaitsta, siis sellise koostöö raames töödeldavate isikuandmete mis tahes avalikustamine kõrvalistele isikutele kujutab endast isikutele õigusi andva liidu õigusnormi rikkumist. Piisavalt selgele rikkumisele viitab mh see, et selliseid andmeid töödeldakse ilma andmesubjekti mis tahes sekkumiseta, enamasti nende teadmata ja seega ilma, et nad saaksid mingil viisil sekkuda, et andmete võimalikku ebaseaduslikku töötlemist takistada. Samuti nende andmete intiimne laad kinnitab vajadust tagada rangelt isiku andmete kaitse. Euroopa Kohus tuvastas ka põhjusliku seose olemasolu, mistõttu otsustas ta määrata apellandile mittevahalise kahju eest 2000 euro suuruse kahjuhüvitise.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-740/22: Endemol Shine Finland (eelotsus – süüdimõistvaid kohtuotsuseid puudutavate andmete suuline avaldamine)

Euroopa Kohtu otsus, 7. märtsil 2024

Soome äriühing palus Soome esimese astme kohtult suuliselt teavet selle kohta, kas füüsilisel isikul, kes osales äriühingu korraldatud konkursil, on kantavaid või juba kantud kriminaalkaristusi. Kohus jättis selle palve rahuldamata, sest leidis, et äriühingu põhjendus teabe küsimiseks ei kujutanud endast Soome õiguses ette nähtud põhjust süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ehk isikuandmete töötlemiseks, mida otsing kohtu infosüsteemides endast kujutanud oleks. Äriühing esitas apellatsioonikaebuse, sest tema hinnangul ei oleks olnud tegemist isikuandmete töötlemisega.

Soome teise astme kohus palus Euroopa Kohtul selgitada, kas füüsilise isiku võimalike kantavate või juba kantud kriminaalkaristuste kohta teabe suuline esitamine kujutab endast isikuandmete töötlemist isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses (määrus 2016/679). Samuti soovis Soome kohus teada, kas üldmäärusega on vastuolus see, kui niisuguseid andmeid võib suuliselt avaldada igale isikule, et tagada üldsuse õigus tutvuda ametlike dokumentidega, ilma et teavet taotlev isik peaks tõendama konkreetset huvi nende andmete saamiseks.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 lõiget 1 ja artikli 4 punkti 2 tõlgendada nii, et **füüsilise isiku võimalikke kantavaid või juba kantud kriminaalkaristusi puudutava teabe suuline avaldamine** (automatiseerimata töötlemine) **kujutab endast isikuandmete töötlemist, mis on selle määruse esemelises kohaldamisalas, kui need andmed kuuluvad andmete kogumisse** (näiteks kohtu peetavasse isikuandmete registrisse) **või kavatsetakse sinna kanda.**

Lisaks selgitas Euroopa Kohus, et isikuandmete kaitse üldmääruse sätetega on **vastuolus see, kui süüteoasjades füüsilise isiku süüdimõistvaid kohtuotsuseid puudutavaid andmeid, mis on kantud kohtu peetavasse andmete kogumisse, võib suuliselt avaldada igale isikule, selleks et tagada üldsuse õigus tutvuda ametlike dokumentidega, ilma et teavet taotlev isik peaks tõendama konkreetset huvi nende andmete saamiseks**, kusjuures tähtsust ei ole asjaolul, kas taotleja on äriühing või üksikisik.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-516/22: komisjon vs. Ühendkuningriik (liikmesriigi kohustuse rikkumine – vahekohtumenetlus)

Euroopa Kohtu otsus, 14. märtsil 2024

Rumeenia tunnistas 2005. aastal Euroopa Liiduga ühinemise tõttu kehtetuks piirkondliku investeerimisabi kava maksustiimulite vormis. Rootsi investorid palusid kahepoolse investeerimislepingu alusel vahekohtu moodustamist vastavalt ICSID konventsioonile, et neile hüvitataks kahju, mis neil väidetavalt tekkis selle abikava kehtetuks tunnistamise tõttu, kuna nad olid selle kava alusel enne selle kehtetuks tunnistamist abi saanud. Vahekohus leidis, et Rumeenia rikkus abikava kehtetuks tunnistamisega investorite õiguspärast ootust, ei tegutsenud läbipaistvalt, ega taganud nende tehtud investeeringute õiglast ja võrdset kohtlemist. Seetõttu mõistis vahekohus investoritele Rumeenialt välja kahjuhüvitise summas 791 882 452 Rumeenia leud (ligikaudu 178 miljonit eurot). Alates 2014. aastast on investorid taotlenud vahekohtuotsuse tunnustamist ja täitmist mitmetes riikides, sealhulgas Ühendkuningriigis (edaspidi *UK*). 2020. aastal tegi UK kõrgeim kohus otsuse (edaspidi *vaidlusalune kohtuotsus*) vahekohtuotsus täitmisele pöörata.

Juba varem, 2015. aastal oli Euroopa Komisjon leidnud, et vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine investoritele kujutab endast keelatud riigiabi. ELi Üldkohus tühistas 2019. aastal komisjoni otsuse põhjendusel, et komisjonil puudus ajaline pädevus selle otsuse tegemiseks. Euroopa Komisjon esitas selle Üldkohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse. Euroopa Kohus tühistas 2022. aastal Üldkohtu otsuse ja saatis asja Üldkohtusse tagasi. Sellega seondult otsustas Euroopa Kohus 2022. aastal, et liikmesriigi kohus peab vahekohtuotsuse kohaldamata jätma, mistõttu ei või ta mingil juhul seda otsust täitmisele pöörata selleks, et võimaldada isikutel, kelle kasuks see on tehtud, saada neile sellega välja mõistetud kahjuhüvitist. Euroopa Komisjon esitas seejärel Euroopa Kohtusse hagi, milles leidis, et UK on vaidlusaluse kohtuotsusega rikkunud liidu õigusest tulenevat lojaalse koostöö põhimõtet, kohustust esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus ning ELTL riigiabi käsitlevaid sätteid.

Euroopa Kohus selgitas kõigepealt, et tal on pädevus asja lahendada, sest vastavalt UK väljaastumislepingule on Euroopa Kohtul pädevus läbi vaadata hagsid, mille komisjon esitab nelja aasta jooksul pärast üleminekuperioodi lõppu. Lojaalse koostöö põhimõtte osas tuletas Euroopa Kohus meelde, et kui komisjon on teinud otsuse keelatud riigiabi kohta, siis peab liikmesriigi kohus reeglina peatama riigisisese kohtumenetluse, kuni liidu kohtud teevad samas asjas lõpliku lahendi. Kuna komisjon oli käesoleval juhul esitanud Üldkohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse, ei olnud liidu kohus veel teinud lõplikku otsust lõppotsuse kehtivuse kohta ajal, mil UK kõrgeim kohus tegi vaidlusaluse kohtuotsuse. Seetõttu jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et **UK on vaidlusaluse kohtuotsusega rikkunud lojaalse koostöö põhimõtet**.

Seejärel selgitas Euroopa Kohus, et kuna käesoleval juhul ei olnud ilmselge, kuidas liidu õigust tõlgendada, siis oleks UK kõrgeim kohus pidanud küsima eelotsust Euroopa Kohtult. Järelikult on **UK rikkunud kohustust esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus**. Lõpuks tuletas Euroopa Kohus meelde, et vastavalt ELTL artikli 108 lõike 3 viimasele lausele ei tohi liikmesriigid riigiabi meedet rakendada seni, kuni komisjon on teinud meetme suhtes lõppotsuse. Liikmesriikide kohtud

peavad juhul, kui neile on esitatud nõue saada ebaseaduslikku abi, üldjuhul jätma selle nõude rahuldamata. Käesoleval juhul oli komisjon teinud otsuse, et vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine kujutab endast keelatud riigiabi. Seega leidis Euroopa Kohus, et **kuna UK kõrgeim kohus andis vaidlusosaluse kohtuotsusega korralduse vahekohtuotsuse täitmiseks, rikkus UK sellega ELTL artikli 108 lõike 3 viimases lauses sätestatud kohustust.**

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

T-743/22: Mazepin vs. nõukogu (tühistamishagi – piiravad meetmed Venemaa juhtiva ettevõtjaga seotud isiku ja vahetu pereliikme suhtes)

Euroopa Kohtu otsus, 20. märtsil 2024

EL Nõukogu lisas vormelisõitja Nikita Mazepini märtsis 2022 määruse 269/2014 (mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega) lisas esitatud isikute loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid. Ta lisati loetellu kui **füüsiline isik, kes on seotud juhtiva ettevõtjaga, kes on seotud majandussektoritega, mis on Venemaa valitsuse oluline tuluallikas**. Põhjendustes seisis, et Nikita Mazepin on Uralchemi peadirektori Dmitry Mazepini poeg. Uralchem on omakorda Haas F1 meeskonna sponsor, seega on Dmitry Mazepin oma poja tegevuse peamine sponsor.

Septembris 2022 ja märtsis 2023 pikendas nõukogu Nikita Mazepini loetellu jätmist üldjoontes samadel põhjustel, lisades teisel korral ka tema sihtasutuse „We compete as one“, mida rahastatakse ettevõtte Uralkal vahenditest ning mille kaudu ta oma isalt kasu saab. Septembris 2023 jättis nõukogu Nikita Mazepini loetellu juba ka uue isikute loetellu lisamise kriteeriumi alusel kui **juhtiva ettevõtja, kes on seotud majandussektoritega, mis on Venemaa valitsuse oluline tuluallikas, vahetu pereliikme, kes saab temast kasu** ja on temaga seotud. Põhjenduste hulka lisati isa ja poja ühised ärihuvid äriühingus Hitech GP, mis kuulus varem osaliselt Uralkali kaudu Dmitry Mazepinile ja mis kuulub nüüd mõlema mehe ühisele äripartnerile ning mille eesmärk on nõukogu hinnangul toetada Nikita Mazepini karjääri motosporti autojuhina.

Nikita Mazepin esitas Üldkohtule hagi ja palus, et kohus tühistaks nõukogu õigusaktid, millega ta piiravate meetmete nimekirja kanti ja hiljem sinna jäeti. Menetluse kestel tegi Üldkohtu president mitu **ajutiste meetmete kohaldamise** määrust, nähes muu hulgas ette, et Nikita Mazepinit tuleb motosportiga seotud põhjustel siiski EL-i lubada ja võimaldada tal sel otstarbel kasutada ka oma külmutatud rahalisi vahendeid.

Üldkohus analüüsis Nikita Mazepini piiravate meetmete loetellu lisamise põhjuseid ja tõendeid ja **rahaldas Nikita Mazepini hagi**. Üldkohtu hinnangul ei olnud nõukogu esitanud piisavalt konkreetsete, täpsete ja kokkulangevate kaudsete tõendite kogumit esiteks selle kohta, et Nikita Mazepin vastab füüsilise isiku, kes on seotud Venemaa juhtiva ettevõtjaga, piiravate meetmete loetellu kandmise kriteeriumile. Üldkohus rõhutas, et selle kriteeriumi täitmiseks **ei piisa vaid perekondlikust sidemest, vaid tuleb ära näidata, millised on isikute ühised huvid või nende majanduslik**

seos piiravate meetmete kehtestamise või pikendamise ajal. Lisaks leidis Üldkohus, et nõukogu ei suutnud esitada ka selliseid tõendeid, mis õigustaksid Nikita Mazepini kui juhtiva ettevõtja vahetu pereliikme, kes saab temast kasu, piiravate meetmete loetellu lisamist. Üldkohtu hinnangul ei näidanud nõukogu ära, **kuidas just Nikita Mazepin oma isast täpselt kasu sai.** Näiteks tõi Üldkohus välja, et ei ole selge, milline mõju Dimitry Mazepinil äriühingus Hitech GP enam on, ning peale selle töötas selle äriühingu heaks palju vormelisõitjaid, kelle kõigi karjäärile see tõenäoliselt kaasa aitas. Seega ei olnud äriühingu eesmärk edendada vaid Nikita Mazepini karjääri.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#) (inglise keeles).

C-61/22: Landeshauptstadt Wiesbaden (eelotsus – sõrmejäljed isikutunnistusel)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 21. märtsil 2024

RL esitas Saksamaal taotluse uue isikutunnistuse väljaandmiseks, kuid palus, et sellele ei kantaks tema sõrmejälgi. Taotlus jäeti rahuldamata, sest määruse 2019/1157 (liidu kodanike isikutunnistuste ning vaba liikumise õigust kasutavatele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele väljaantavate elamislubade turvalisuse suurendamise kohta) järgi on kohustuslik kanda isikutunnistusele kaks sõrmejälge. Eelotsusetaotluse esitanud Saksamaa kohus soovis teada, kas määrus 2019/1157 on kehtetu, sest (1) see võeti vastu valel õiguslikul alusel; (2) sellega on rikutud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 35 (andmekaitsealase mõjuhinnangu tegemine); (3) sellega on rikutud harta artikleid 7 (era- ja perekonnaelu austamine) ja 8 (isikuandmete kaitse).

Euroopa Kohus selgitas esiteks, et kui aluslepingutes täiendab üldisemat sätet mõni konkreetsem säte, mis võib olla asjaomase õigusakti õiguslik alus, peab õigusakti vastu võtma selle konkreetsema sätte alusel. Määruse 2019/1157 õiguslikuks aluseks on ELTL artikli 21 lõige 2, mille kohaselt liit võib võtta meetmeid liidu kodanike liikumisvabaduse hõlbustamiseks. ELTL artikli 77 lõige 3 on aga konkreetsem säte, mis annab liidule pädevuse kehtestada sätteid passide, isikutunnistuste, elamislubade või muude selliste dokumentide kohta. Kuna eesmärgist tulenevalt kuulub määrus 2019/1157 Euroopa Kohtu hinnangul ELTL artikli 77 lõike 3 konkreetsesse kohaldamisalasse, siis võeti määrus ekslikult vastu ELTL artikli 21 lõike 2 alusel. Seega jõudis kohus järeldusele, et **vale õigusliku aluse tõttu on määrus 2019/1157 kehtetu.**

Teiseks selgitas Euroopa Kohus, et kuna määruks 2019/1157 endas ei ole tehtud ühtegi isikuandmete või nende kogumite suhtes kohaldatavat toimingut, siis ei olnud vaja määruse vastuvõtmisel eelnevalt läbi viia kavandatud töötlemise toimingute mõju hinnangut. Seega leidis kohus, et **määrusega ei ole rikutud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 35.** Kolmandaks analüüsis Euroopa Kohus määruse kooskõla harta artiklitega 7 ja 8. Kohus leidis, et kahe sõrmejälje isikutunnistusele kandmise eesmärk on võidelda võltsitud isikutunnistuste valmistamise ja identideedivarguse vastu ning laiemalt kuritegevuse ja terrorismi vastu. Eelnevast tulenevalt jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et **põhiõiguste piirang, mis tuleneb kahe sõrmejälje kandmisest isikutunnistusele, ei ole andmete**

laadi, töötlemise toimingute korda ning ette nähtud kaitsemehhanisme arvestades selle meetme eesmärkide olulisusega võrreldes ebaproportsionaalne.

Kuna määruse 2019/1157 viivitamatu kehtetuks tunnistamine võib tuua kaasa raskeid negatiivseid tagajärgi suurele hulgale liidu kodanikele, **jättis Euroopa Kohus määruse tagajärjed kehtima** seni kuni jõustub seda asendav uus määrus, mis põhineb ELTL artikli 77 lõikel 3.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-671/22: Bezirkshauptmannschaft Spittal an der Drau (eelotsus – pinnaveekogu seisund)

Euroopa Kohtu otsus, 21. märtsil 2024

Põhikohtuasja Kaebaja esitas Austria haldusasutusele taotluse, et saada luba paadiangaari ehitamiseks Weißensee järvele. Taotlus jäeti rahuldamata, sest kalastiku seisund järves oli kalavarude halva majandamise tõttu mitterahuldav. Sellest tulenes omakorda, et ka järve pinnavee üldine seisund oli mitterahuldav. Direktiivi 2000/60 (ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik) kohaselt ei tohi liikmesriigid heaks kiita projekti, mis võiks takistada vee kvaliteedi parandamist. Paadiangaari ehitamine järve ranniku lähedal ei tooks aga kaasa järve pinnavee seisundi paranemist, kuna see ehitis kahjustab olemasolevaid kudemispaiku. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis siiski teada, kas inimtekkelised häiringud kalaliikide koosseisus ja arvukuses seoses tüübispetsiifiliste kooslustega direktiivi 2000/60 tähenduses võivad tuleneda ainult inimtegevuse mõjust füüsikalis-keemilistele ja hüdro-morfoloogilistele kvaliteedielementidele või ka muust inimtegevuse mõjust, näiteks kalavarude majandamise meetmetest.

Euroopa Kohus selgitas, et direktiivi 2000/60 eesmärk on muu hulgas kehtestada maismaa pinnavee kaitse raamistik, mis hoiab ära veeökosüsteemide ning oma veevajaduse osas otseselt veeökosüsteemidest sõltuvate maismaaökosüsteemide ja märgalade seisundi halvenemist ning kaitseb ja parandab nende seisundit. Nii parandamiskohustuse kui ka veekogude seisundi halvenemise ärahoidmise kohustusega soovitakse saavutada pinnaveekogude hea seisundi, hea ökoloogilise potentsiaali ja hea keemilise seisundi säilitamine ja taastamine. **Veeökosüsteemide ökoloogilise seisundi kaitse ei oleks aga tagatud**, kui järvede kalastiku seisundi hindamisel oleks lubatud eirata inimtekkelisi häireid kalaliikide koosseisus ja arvukuses või muid häireid, mis ei ole põhjustatud füüsikalis-keemiliste ja hüdro-morfoloogiliste kvaliteedielementide muutumisest. Seetõttu jõudis kohus järeldusele, et **inimtekkelisi häireid kalaliikide koosseisus ja arvukuses seoses tüübispetsiifiliste kooslustega tuleb direktiivi 2000/60 tähenduses mõista kui igasugust**

inimtegevusest tingitud häirimist, sealhulgas mis tahes muutust, mis võib mõjutada kalade liigilist koosseisu ja arvukust.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

Tegemist on mitteametliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).